
СТЕЧАЈНО ПРАВО

Др Душица ПАЛАЧКОВИЋ
редовни професор Правног факултета Универзитета у Крагујевцу

ЛИЧНИ СТЕЧАЈ – ЦИЉЕВИ И НЕОПХОДНИ ИНСТРУМЕНТИ У РЕГУЛИСАЊУ

Резиме

Стечај над имовином инсолвентних физичких лица, који се односи како на лица која врше привредну делатност самостално (предузетници) тако и на оне који би се могли обухватити општим појмом потрошача постоји као правни инструмент у већини држава у свету, па и Европи. Без обзира на околности да се и ове две (по)врсте стечаја међусобно разликују, пре свега према циљевима повезаним уз доктринарну „нову почетка“, који није идентичан за обе поменуће категорије, могуће је регулисати их јединственим законом. У раду су сумарно анализирани најважније карактеристике, односно предности и недостаци два основна модела која егзистирају ујоредно правно – англосаксонској и континентално-евројској, односно један број решења у њиховим модальностима који су бројни, а који указују на тренд међусобној приближавања. На основу тога формулисане су извесне препоруке о којима би требало водити рачуна у регулисању ове материје, пре свега оне које се тичу примене адекватних процедурних и судских механизма.

Кључне речи: индивидуални стечај, ујоредни модели, препоруке за регулисање.

I Увод

Интензивирана законодавна активност на поновном увођењу тзв. личног, индивидуалног, односно стечаја физичких лица¹ као и чињеница да се малобројни домаћи аутори овом темом баве, оправдава анализирање и само неких његових аспеката. Ова подврста стечаја односи се на сва физичка лица, како она која учествују у привредној делатности (предузетници, трговци), тако и остала физичка лица (потрошачи). Модалитети регулисања који упоредно правно егзистирају различити су, као и национални приступи у оквиру истог основаног модела. Могло би се сасвим оправдано тврдити да је за грађане код нас, али, у великој мери и за домаћу стручну јавност стечај над имовином физичког лица ново решење, па је и анализирање низа дилема материјално правне и процесно правне природе оправдано полазећи од позитивних ефеката по дужника, његове повериоце и државу у целини, али, не занемарујући, при томе, недостатке који су препознати у пракси његове примене.

При томе, у овом кратком осврту на карактеристике модела индивидуалног стечаја над имовином физичког лица, пажња је поклоњена првенствено личном стечају, односно стечају оних физичких лица која не обављају привредну делатност самостално (код нас предузетници, или трговци, нпр.), уз неопходно упоређење ова два вида које је последица низа сличних, али и дела решења која их разликују према важећим националним законодавствима. Лични стечај, коме је превасходно посвећен овај рад последњи је у редоследу увођења у националне правне системе што већ говори и о одређеним недоумицама и опасностима које његово прихватање прати.

II Разлози који оправдавају лични стечај

У Србији је, тренутно, блокирано преко 200.000 рачуна физичких лица, грађана.² То је, углавном, последица немогућности сервисирања кредитних обавеза³ и то, свакако, представља веома тежак проблем, али не само економски. Презадуженост условљава личне, али и породичне

1 Наиме, у Србији је још 1861. године донесен је Закон о стечишном поступку, који је предвиђао и тзв. грађански стечај.

2 У марту 2015. број презадужених грађана је био 213.983, видети на: <http://www.pressonline.rs>, 10.3.2015.

3 О повезаности раста броја потрошачких кредита и стечаја потрошача, David Moss, Gibbs Johnson, „The Rise of Consumer Bankruptcy: Evolution, Revolution, or Both?“, *American Bankruptcy Law Journal*, бр. 73, 1999, доступно на адреси: heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/ambank73&div=20&g_sent=1&collection=journals#333, 15.3.2015.

проблеме, од којих је најтежи немогућност обезбеђења егзистенцијалних потреба деце,⁴ али је и проблем банкарског система, функционисања јавних предузећа, фирми у области трговине, привредне активности у држави уопште. Упозорава се, наравно, и на још једну групу последица – економски и социјално неприхватљиво понашање инсолвентних појединаца, нпр., прелазак у „сиву зону“ или на „црно тржиште“ (*black market*), позајмице од сродника, што и за њих представља жртвовање.⁵ Посебно је чињеница да се кредити све више узимају за финансирање текућих потреба грађана – становање, здравствена заштита, исхрана, у овом смислу оптерећујућа. „Потрошачко друштво“ је кованица која значи и повећану потражњу за добрима најразличитије врсте, а са друге, потребу да се, у недостатку текућих прихода, она финансирају из будућих примања. Они су, пак, неизвесни у условима глобалне финансијске кризе, губитка посла, пропадања приватних фирми из најразличитијих, па и разлога који се не могу, или барем не могу у потпуности, приписати несавесном поступању појединаца, али и других разлога – промене брачног статуса, смрти лица које је издржавало породицу, тешких болести и сл.⁶ Уз то, доступност кредита је олакшана, све је већа агресивност у понуди кредитних картица и рекламирању, тржиште је преплављено различитим врстама роба и услуга, што подстиче потрошњу и утиче на недовољну промишљеност при задуживању.⁷

Партикуларни разлози за увођење личног стечаја у теорији се препознају на страни дужника, поверилаца и државе, без обзира на принцип *parata sunt servanda*.⁸ Разлози на страни дужника су и најоправданији и повезани уз омогућавање или потпуног ослобађање од обавеза, кроз аутоматски отпуст дуга и одређене корективне механизме, или, чешће, делимичног ослобађања, применом различитих алтернативних облика решавања инсолвентности.⁹ Продаја, односно уновчења евентуал-

4 Johanna Niemi-Kiesiläinen, Ann-Sofie Henrikson, „Report on Legal Solutions to Debt Problems in Credit Societies“, CD CJ-BU(2005) 11 rev, Strasbourg, 11.10.2005, стр. 8, доступно на адреси: http://coe.int/t/dgh/standardsetting/cdcj/CJSDEBT/CDCJ-BU_2005:11e_rev.pdf, 15.3.2015, као и Hans Petter Draver, „Consumer Bankruptcy: A Right or a Privilege? The Role of the Court in Establishing Moral Standards of Economic Conduct“, *Journal of Consumer Policy*, бр. 20, 1997, стр. 162, доступно на адреси: [download-v2.springer.com/static/pdf/676/art%25A10.1023%25FA%253A100688261749,3.4.2016](http://download.v2.springer.com/static/pdf/676/art%25A10.1023%25FA%253A100688261749,3.4.2016).

5 J. Niemi-Kiesiläinen, A. S. Henrikson, *нав. чланак*, стр. 11.

6 *Ibidem*, стр. 11.

7 Јасница Рашић, „Како законски регулирати „особни стечај“ у Хрватској“, *Зборник Правног факултета у Загребу*, бр. 61(5), 2011, стр. 1489, 1490, доступно на адреси: <http://hrcak.srce.hr/74386>, 15.3.2015.

8 *Ibidem*, стр. 1489.

9 Детаљан приказ најважнијих (упоредно правно) модела личног стечаја видети у: Вук Радовић, *Индивидуални стечај: стечај над имовином физичког лица*, Београд, 2006, стр. 27–78, као и Дејан Бодул, „Особни стечај: глобални тренд и хрватска

но постојеће имовине физичког лица, истиче се у теорији, најмање је пожељно решење стога што доводи до економске и egzистенцијалне пропасти дужника.¹⁰ Супротно томе, најчешће се као разлог за увођење наводи омогућавање тзв. „новог почетка“ за дужника, а, са друге стране, за повериоце, равномерно намирење потраживања.¹¹ Такође, истиче се, да у условима примене правила поступка појединачног извршења, прети опасност да само поједини повериоци наплате потраживања, и то у целини, а да остали изгубе све.¹² Односно, лични стечај је препознат као начин да се спречи привилеговање појединих (финансијски јаких) поверилаца, посебно банака и других кредитних установа које најчешће имају стварно правно обезбеђење својих потраживања (хипотека коју ће активирати).¹³ Истовремено, стимулишу се дужници на пословне подухвате уз очување неповредивости обавеза, али тако да се не успорава друштвени прогрес (презадуженошћу), што је и најтежи задатак при формулисању правила ове врсте стечаја.¹⁴

Ипак, треба упозорити да се доктрина „новог почетка“, која се уобичајено повезује уз англоамерички модел тзв. потрошачког стечаја (*consumer bankruptcy*) све чешће критикује, односно истраживања показују да је „нови почетак“ за велики број дужника веома отежан, да је то често само теоријски нада.¹⁵

За државу, пак, инсолвентност је проблем који се мора умањити или, у идеалним условима, потпуно елиминисати, како би се привредне активности оживеле, инсолвентна лица вратила и као привредни субјекти, али и као потрошачи на тржиште. Уз поменуте, као посебни циљеви препознају се: стварање услова да се кроз ванинституционалне и

перспектива“, *Зборник Правној факултету Ријека*, в. 32, бр. 1/2011, стр. 354–371, доступно на адреси: <http://www.hrca.hr/zbornik-pfsr>, 15.3.2015.

10 Ј. Гарашић, *нав. чланак*, стр. 1490.

11 Видети Margaret Howard, „A Theory of Discharge in Consumer Bankruptcy“, *Ihio State Law Journal*, бр. 48, 1987, стр. 1047, доступно на адреси: heionline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/ohslj48&div=52&g_sent=1&collection=journals#1060, 20.3.2015.

12 В. Радовић, *нав. дело*, стр. 14.

13 Ј. Гарашић, *нав. чланак*, стр. 1490.

14 В. Радовић, *нав. дело*, стр. 14.

15 Видети Katharine Porter, Deborah Thorne, „The Failure of Bankruptcy’s Fresh Start“, *Cornell Law Review*, Vol. 92, 67, 2006, стр. 69–70, доступно на адреси: http://www.lawshool.cornell.edu/resarch/cornell-law-review/upload/porterthorne_92-1.pdf, 15.3.2015. У истраживању које су ауторке спровеле, на питање „Да ли се (њихова) финансијска ситуација после стечаја побољшала, остала иста или погоршала?“ Но, очекивани одговор да се у року од једне године после стечаја финансијска ситуација код скоро свих дужника побољшала није уследио. Напротив! Резултати су оповргли ову хипотезу. Више од трећине испитаника одговорило је да им је финансијска ситуација остала иста или се погоршала.

институционалне, пре свега, судске оквире постигне договор између поверилаца и дужника о сервисирању постојећих потраживања, стварање услова за одговорно и економски рационално понашање и растерећење система од неуспешних и вишеструких извршних поступака.¹⁶

III Модели личног стечаја

Сам лични стечај није нов инструмент стечајног права, при чему је његова претеча стечај предузетнике и трговаца појединаца.¹⁷ Ипак, ни данас у великом броју држава није прихваћен,¹⁸ или није прихваћен генерално, па тако, и у неким државама нашег региона егзистира стечај предузетника и трговаца појединаца, уведен кроз опште стечајно законодавство,¹⁹ а само Словенија има посебан пропис којим је уведен „лични стечај физичког лица“,²⁰ док је у Хрватској процес израде у завршној фази.²¹ Треба рећи да је интензивирање увођења, уз остале разлоге, и последица Препоруке Комитета министара ЕУ, из 2007.²² која се, између осталог, односи и на увођење, на националном нивоу, меха-

16 Видети „Нацрт Прелазних основа за увођење института особног банкрота“, Министарство правосуђа Републике Хрватске, Загреб, 2011, доступно на адреси: http://www.potrosac.mingo.hr/slike/dokumenti_3/g2011/m01/x1257029437744232.pdf, 1.3.2015.

17 Д. Бодул, *нав. чланак*, стр. 355–370, о процесу увођењу током 19. века у поједине правне системе, као и о моделима и историјату у САД, Енглеској и Велсу, као и Аустралији, као репрезентима англо-америчког модела, и у Шведској, Француској, Холандији и Немачкој, за Европу.

18 За детаљнији преглед видети Rafael Efrat, „Global Trends in Personal Bankruptcy“, *American Bankruptcy Law Journal*, 2002, стр. 82–84, доступно на адреси: http://csun.edu/~re38791/word/Global_Trends.doc, 1.3.2015, као и В. Радовић, *нав. дело*, стр. 28–32.

19 Тако, Стечајни закон Републике Хрватске (*Народне новине*, бр. 44/96, 29/99, 129/00, 123/03, 82/06, 116/10, 25/12, 133/12, даље у напоменама СЗРХ), чл. 3 ст. 1; Закон о стечају Црне Горе (*Службени лист Црне Горе*, бр. 1/2011, даље у фуснотама ЗСЦГ), чл. 11 ст. 1; док је, нпр., Законом о стечајном поступку Ф БиХ (*Службене новине Федерације БиХ*, бр. 29/03, 33/04, 47/06, даље у фуснотама ЗС Ф БиХ), чл. 5, одређено да физичка лица над чијом се имовином може спровести стечајни поступак јесу комплементар у командитном друштву и оснивач друштва с неограниченом солидарном одговорношћу, а чл. 5 ст. 1 Закона о стечајном поступку Републике Српске, 2010, доступно на: <http://www.revizodoo.com/Stecaj.pdf>, 1.3.2015, стечај над имовином комплементарна у командитном друштву и оснивача ортакчког друштва.

20 *Zakon o finacnom poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (Uradni list*, бр. 126/07, 40/09, 59/09, 52/10; даље ЗФППИПП).

21 Очекује се да закон ступи на снагу већ на јесен: <http://www.24sata.hr/potrosac/uvodi-se-osobni-bankrot-za-ljude-bez-posla-i-s-dugom-369796>, 6.4.2015.

22 Recommendation CM/Rec(2007)8 of the Committee of Ministers to member states on legal solutions to debt problems, од 20.6.2007, пар. 4, доступно на: <http://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1155927>, 10.3.2015.

низама неопходних за олакшање рехабилитације презадужених физичких лица и породица и за њихову реинтеграцију у друштво.

Могло би се, начелно, говорити о два различита модела у погледу услова, циљева и начина спровођења поступка личног стечаја – у европским правним системима и англоамеричком.²³ Разлике су значајне и бројне, а последица су теоријских приступа овом инструменту. Тако, у САД је полазиште да је „основна функција стечаја да служи кредитном тржишту“, правичној расподели стечајне масе, ефикасном администрирању стечајном масом и санкционисању злоупотреба стечајног поступка.²⁴ Сматра се да је амерички модел најдарежљивији, односно да либерално тржиште мора апсорбовати „жртве“ преко отпуста дуга,²⁵ како би се брзо вратиле на слободно тржиште роба и услуга.²⁶ Но, треба рећи да је после реформе стечајног права извршене у САД 2005,²⁷ уместо аутоматског отписа дугова уз преношење неизузете имовине на повериоце (према чл. 7 Стечајног закона САД), увођењем обавезног саветовања дужника²⁸ и теста подобности за стечај применом чл. 7 или чл. 13 (који, међутим, подразумева обавезан план отплате дугова у одређеном року за све који имају редовне приходе, *wage earner's plan*) приступ значајно коригован.

У европском правном кругу преовлађује тзв. социолошко-правни приступ, односно узимају се у обзир разлози стечаја као што су губитак посла, економска рецесија, неспособност управљања, па је стечај, пре свега, социјални проблем,²⁹ односно „економска болест која се може излечити дугом економском рехабилитацијом“.³⁰ У већини држава Европе настоји се на, макар делимичном, враћању дугова кроз индивидуалне планове

23 За исцрпну анализу потребе за изменама и прилагођавању регулативе услед раста потрошачких кредита, односно задужења грађана видети D. Moss, G. Johnson, *нав. чланак*, стр. 312–352, а исцрпно о доношењу Bankruptcy Abuse Prevention and Consumer Protection Act из 2005, којим се спречавају могуће злоупотребе, код Susan Jensen, „A Legislative History of the Bankruptcy Abuse Prevention and Consumer Protection Act of 2005“, *American Bankruptcy Law Journal*, Vol. 79, стр. 485–568, доступно на адреси: heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/ambank76&div=20&gsent=1&collection=journals#, 17.3.2015.

24 В. Радовић, *нав. дело*, стр. 32.

25 Д. Бодул, *нав. чланак*, стр. 372.

26 М. Howard, *нав. чланак*, стр. 1048.

27 Bankruptcy Abuse Prevention and Consumer Protection Act, 2005, доступно на адреси: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/BILLS-109s256enr/pdf/BILLS-109s256enr.pdf>, 1.4.2015.

28 Видети Gary Neustadter, „2005: A Consumer Bankruptcy Odyssey“, Santa Clara Law Digital Commons, 1-1-2006, *Creighton Law Review*, 2006, Vol. 39, стр. 234–271, доступно на адреси: <http://www.digitalcommons.law.scu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1049&context=facpubs>, 1.4.2015.

29 *Ibidem*, стр. 33.

30 Д. Бодул, *нав. чланак*, стр. 372.

отплате, односно тзв. заслужени старт (*earned start*), чиме се испуњењу обавеза придаје значајна пажња и дужник подлеже, најчешће обавезном, саветовању и едукацији, како би се избегла будућа инсолвентност.³¹ Свакако да је ово допуњено отписом дугова, после спроведеног плана плаћања у одређеном временском периоду.³² Отворени приступ ограничава се у свим државама које познају лични стечај с обзиром на непоштеног, несавесног дужника, а трошкови су умањени углавном бесплатним саветовањем и малим таксама за покретање поступка.

Такође, напоменимо да се у европским државама, за разлику од САД, посвећује и већа пажња превенирању настанка инсолвентности, кроз регулативу потрошачких кредита, социјалне бенефиције, бенефиције за незапослене, модалитета бесплатне здравствене заштите и сл.³³ Стога су, уз превентивне мере, олакшице и рехабилитација законски одговор на инсолвентност.³⁴

IV О чему треба посебно водити рачуна у регулисању личног стечаја?

Како припадамо државама европског правног круга, основни принципи личног стечаја који су у њему прихваћени морају преовлађивати при будућем регулисању. Уопштено, у односу на доступност стечаја и(или) могућности ослобађања од (преосталих) дугова посебно су у условима држава у транзицији, па и код нас, неопходна строга ограничења, с обзиром на моралне карактеристике, односно поштење, достојност дужника.³⁵ Како и лични стечај представља генерално извршење, односно реч је о поступку колективног (генералног) намирења који почива на идеји солидарности поверилаца у сношењу

31 Д. Бодул, *нав. чланак*, стр. 372.

32 Видети о ослобођењу од плаћања дугова, Н. Р. Draver, *нав. чланак*, стр. 170–171, односно дилему да ли је оно право које је засновано на економски оправданим критеријумима или награда као привилегија дужника који је вредан тога према дискреционој оцени суда.

33 J. Niemi-Kiesiläinen, A. S. Henrikson, *нав. чланак*, стр. 11, 12.

34 *Ibidem*, стр. 11.

35 „*Open credit economy*“ и „*open access*“ модел промовише Извештај Комисије за стечајно право САД из 1973, Report of the Commission on the United States, Н. R. Doc. No. 93–137 (1973), наведено према: Johanna Niemi-Kiesiläinen, „Consumer Bankruptcy in Comparison: Do We Cure a Market Failure or a Social Problem“, *Osgoode Hall Law Journal*, Vol. 37, No. 1/2, 1999, Symposium on Commercial Bankruptcies, стр. 475, 476, доступно на адреси: <http://www.digitalcommons.osgoode.yorku.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=1547&context=ohlj&sei-redir=>, 20.3.2015. Ограничење с обзиром на моралне стандарде прихвата се, међутим, и у англосаксонском моделу, видети М. Howard, *нав. чланак*, стр. 1047, тзв. „*honest but unfortunate debtor*“.

ризика дужникове неспособности плаћања, уз основне материјално правне институте – ослобођење од одговорности и изузимање одређене имовине стечајног дужника, који морају бити регулисани и правила процедуре су од неспорне важности. Такође, генерално, чини нам се оправданим доношење посебног закона којим би био регулисан поступак стечаја свих категорија физичких лица, у циљу спасавања савесних дужника од инсолвентности³⁶ и давању шансе за нови почетак. Уз то, за разлику од корпоративног, индивидуални стечај се спроводи само на имовини дужника који отварањем стечаја не губи субјективитет, али трпи значајна ограничења и(или) забране повезане уз отварање стечаја, а најчешће му се намећу и специфичне обавезе о чему се посебно мора водити рачуна (морају се егзактно утврдити).³⁷

Посебност регулативе односила би се на организовање и финансирање специјалних саветодавних служби које би имале два циља: превентивни чији је циљ финансијска едукација различита за предузетнике и потрошаче, али свакако о пословању финансијског сектора, систему кредитирања принципима успешног управљања имовином, односно приходима, и, други, са циљем проналажења решења, излаза из већ настале инсолвентности (али, у таквим ситуацијама и о спречавању нових проблема исте врсте).³⁸ Проблем је, свакако, финансирање које би, бар оно превентивно, морало бити финансирано од стране државе.³⁹ Други, ништа мањи проблем с обзиром на хитност која се препознаје у доношењу закона којим би се ова врста стечаја регулисала, односи се на институције којима би било поверено саветовање – којим, да ли постоје, кратко време формирања, компетентност и сл. При томе, упоредно правно, саветовање је најчешће обавезно и услов ослобођења од одговорности,⁴⁰ па је, и као вансудски приступ, неопходно регулисати је.

36 О овом општем разлогу, као најшире прихваћеном, и комбиновањем немогућности плаћања доспелих обавеза са обуставом плаћања видети В. Радовић, *нав. дело*, стр. 253–259.

37 *Ibidem*, стр. 275, 276.

38 Видети више, Ј. Гарашић, *нав. чланак*, стр. 1507, и критику Полазних основа Хрватске Владе за увођење личног стечаја (в. фусноту бр. 16), као и В. Радовић, *нав. дело*, стр. 163–166, о финансијском саветовању као услову за ослобођење од одговорности, чији се трошкови у праву Канаде, нпр. плаћају из стечајне масе.

39 О саветовалиштима и саветовању, видети Ruth E. Berry, Sue L. T. McGregor, „Counselling Consumer Debtors under Canada’s Bankruptcy and Insolvency Act“, *Osgoode Hall Law Journal*, Vol. 37, No 1/2, 1999, посебно стр. 373–381, доступно на адреси: <http://www.digitalcommons.osgoode.yorku.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=1541&context=ohlj>, 1.4.2015.

40 Н. Р. Дравер, *нав. чланак*, стр. 171, о искључењу од ослобођења према тзв. *escape clause*, водећи рачуна уз моралне стандарде и, нпр., о кооперативности дужника у поступку.

После подношења предлога за отварање стечаја, саветовалишта би имала помоћну улогу, да са дужником формулишу план о редефинисању дугова који би понудили повериоцима на одобрење. Ово има смисла само уколико постоји имовина на страни дужника, као и потенцијални приходи, али је увек ризично да ли ће повериоци и прихватити план који води вансудском поравнању (алтернативно решавање спорова).⁴¹ Уколико је обавезна, ова фаза има карактеристике посебне процесне претпоставке за даљи ток стечаја пред судом, а сам споразум има смисла само ако, под одређеним условима, добија својство извршне исправе.⁴² У теорији се указује на непотребност поновног, сада пред судом, покушаја споразума о регулисању дугова.⁴³

Уколико се ослобођење од обавеза врши по предлогу дужника⁴⁴ и одлуком суда, предлог, као процесна радња мора бити регулисан у погледу рока изјављивања – подношење уз предлог за отварање стечаја или у одређеном року после тога. У литератури се оправдано пледира за накнадни рок уколико су повериоци покренули поступак.⁴⁵ Одлука о ослобођењу (и изузимању од ослобођења) мора бити у надлежности суда. Уз то, како заштита поверилаца подразумева и могућност оспоравања ослобођења и оно мора бити омеђено кругом овлашћених лица и роком до кога се може вршити у поступку.

Дужник као предлагач морао би да уз предлог за отварање стечаја поднесе извештај о стању своје имовине, чију садржину мора одредити закон, а неопходно је постићи консензус и о условима које морају испунити повериоци као предлагачи.⁴⁶ Овакав приступ, уз услов да суд у претходном поступку цени да ли ће се стечај и отворити условљава да дужник не би морао да доказује стечајни разлог. Уколико је поступак покренуо поверилац, процесни проблеми своде се на примену инструмената који су у функцији заштите дужника, посебно овлашћење за изјављивање правног лека на решење о отварању стечаја и рок за изјављивање. У обе ситуације показује се неопходним посебно рочиште у претходном поступку.

Постављање стечајног управника (повереника) једна је од хитних мера, а његова овлашћења морају бити прецизно утврђена посебно

41 J. Niemi-Kiesilainen, *нав. чланак*, стр. 475, 476.

42 J. Гарашић, *нав. чланак*, стр. 1508, предлаже нотарску оверу потписа дужника и поверилаца.

43 Д. Бодул, *нав. чланак*, стр. 370, 371.

44 Уз одређена ограничења, свакако, видети у том смислу чл. 399 ЗФППИПП.

45 В. Радовић, *нав. дело*, стр. 110.

46 У Словенији, нпр. извештај мора бити и оверен од стране нотара, што, свакако, повећава трошкове. О условима за повериоце као предлагаче видети више В. Радовић, *нав. дело*, ст. 266, 267.

у односу на уновчење имовине подобне да уђе у стечајну масу, као и прикупљање прихода дужника и њихово пропорционално распоређивање повериоцима у времену које је планом отплате предвиђено.⁴⁷ Поступак ослобађања требало би регулисати као посебан у оквиру стечајног, посебно одређивање тзв. периода доброг владања и обавезе дужника у том периоду, приговор стечајног управника да се не дозволи ослобођење, као и правна дејства и могућност укидања одлуке.⁴⁸ Када дужник нема имовину нити будуће приходе, односно када је његова неизузета имовина незнатне вредности,⁴⁹ суд треба да одбаци предлог за отварање стечаја и да реши искључиво питање ослобађања дужника од одговорности за дугове. То ће, на жалост, вероватно бити и најчешћа ситуација у пракси, али и потенцијално најопаснија, због могућих злоупотреба од стране дужника, па је њихово спречавање (провера да ли је дужник савесно пријавио имовину, текуће приходе, могуће будуће приходе и др.) један од најважнијих и најтежих задатака за суд.

47 У Словенији он отвара посебан фидуцијарни готовински рачун за уплате свих готовинских средства дужника од плате, других примања, наслеђене имовине и сл. чл. 388. ЗФППИПП.

48 Период „доброг владања“ у Словенији је од две до пет година, одређује се решењем о почетку поступка ослобођења (чл. 400 ст. 4, 5 ЗФППИПП), а обавезе зависе од тога да ли је дужник запослен или није, и тада мора да настоји да нађе посао, не сме да одбије понуђени посао изузев ако није способан да га обавља, даље да управнику подноси месечне извештаје о томе какве је активности предузео у циљу запослења. Видети и чл. 403, о приговору стечајног управника да се ослобођење не допусти, затим чл. 404, о року за приговор, чл. 405, о поступку у случају приговора, чл. 409, о правним дејствима ослобођења и чл. 411, о разлозима укидања одлуке о ослобађању.

49 И када имовина дужника није довољна за трошкове вођења стечајног поступка, став је да га не треба ни отварати, већ одмах решавати проблем ослобађања од дугова, видети за немачко право Јасница Гарашкић, *нав. чланак*, стр. 1510, али само уколико повериоци не захтевају вођење поступка и не предујме трошкове.

Dušica PALAČKOVIĆ, PhD

Professor at the Faculty of Law University of Kragujevac

PERSONAL BANKRUPTCY – GOALS AND NECESSARY REGULATIVE INSTRUMENTS

Summary

The bankruptcy over the assets of insolvent natural persons, both the natural persons doing business individually (entrepreneurs) and those who could be covered by the general terms of consumers, exists as a legal instrument in majority of countries worldwide – Europe, too. Regardless the fact that these two types (subtypes) of bankruptcy are different, particularly regarding their goals related to the doctrine of “New Beginning” which are not the same for both of these categories, it is possible to regulate them within the same law. In this paper the author summarily analyzes the most significant characteristics that are the advantages and deficiencies of two basic models that exist in comparative law: the Anglo-Saxon model and the Continental Europe’s model. The author analyzes a number of legal solutions from these models that point to the tendency of their mutual harmonization. Based on these findings, the author formulates certain recommendations that should be taken into account when regulating this matter, particularly those related to the application of adequate pre-procedural and court mechanisms.

Key words: *individual bankruptcy, comparative models, recommendations referring to regulations.*